ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପଗୁଚ୍ଛ

ଧନେଶ୍ୱର ସାମଲ

ପେଟୁ ଗଳ୍ପଗୁଚ୍ଛ

[ପ୍ରଥମ ଭାଗ]

ଲେଖକ

ଶ୍ରୀ ଧନେଶ୍ୱର ସାମଲ

ନିରୁପମା ପ୍ରକାଶନୀ

ବାଖରାବାଦ, ନନ୍ଦସାହି, କଟକ - ୨

ପେଟୁ ଗଳ୍ପଗୁଚ୍ଛ

ଲେଖକ :

ଶ୍ରୀ ଧନେଶ୍ୱର ସାମଲ

ପ୍ରକାଶକ :

ନିରୁପମା ପ୍ରକାଶନୀ
ବାଖରାବାଦ, ନନ୍ଦସାହି
କଟକ-୨

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ :

ବିଜୟ ପ୍ରଧାନ

ଡି.ଟି.ପି. :

ୟୁନିଟେକ
ଚୌଧୁରିବଜାର, କଟକ-୧

ମୁଦ୍ରଣ : ରୟାଲ ହାପ୍‌ଟୋନ୍ କୋ, କଟକ - ୨

କଟକ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୧୯୯୭

ମୂଲ୍ୟ : ଆଠ ଟଙ୍କା

ସୂଚୀ

	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
୧)	ହଜାରେ ମିଛ	୫
୨)	କାନକଟା ଶିଆଳ	୮
୩)	ଦୋଷ କାହାର	୧୭
୪)	ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ	୨୦
୫)	ସିକନ୍ଦର ଓ ସାଧୁ	୨୩
୬)	ସାଧୁତା ଓ ସଚ୍ଚୋଟତାର ପରୀକ୍ଷା	୨୯

❑

ଆମୁଖ

ମୋର 'ପେଟୁ ଗଳ୍ପଗୁଚ୍ଛ' ସଂକଳନଟି କେତେକ ପ୍ରକାଶିତ ଓ ଅପ୍ରକାଶିତ ଶିଶୁଗଳ୍ପ ସମ୍ଭାରର ସମାହାର । ଏହାର ସଂକଳନଟି କରିଛନ୍ତି ମୋର ପୁତ୍ର ମୃତ୍ୟୁଂଜୟ, ଜନ୍ମେଜୟ, ସଂଜୟ ଓ ତନ୍ମୟ ।

ଏହାର ପୁସ୍ତକାକାରେ ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶନଟି ଯେଉଁ ପ୍ରିୟ ସଂସ୍ଥାଟି ସଚ୍ଚିତ୍ର କରି ଏହା କରାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ମୋର ହୃଦୟବତ୍ତାରୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ପୁସ୍ତକଟି ବେଶ୍ ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ, ମଜାଦାର ଓ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ହୋଇଅଛି । ପାଠକେ ଓ ଆଲୋଚ଼କ ତଥା ମୋର ସୁହୃଦ୍‌ବୃନ୍ଦ ଏହା ପାଠକରି ଯେ ଆନନ୍ଦ ହେବେ—ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆଲୋଚ଼କ ଓ ଗବେଷକଗଣ ଏଥିରୁ ଯେ କିଛି ଉପାଦାନ ପାଇବେ—ଏହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର ।

ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଦରର ଧନ— ଏ ପୁସ୍ତକଟି ପାଠକମହଲ, ଶିକ୍ଷାୟତନ, ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷିକା ତଥା ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ଓ କ୍ରୀତ ହେଲେ—ମୁଁ ଖୁସି ହେବି । ଏଇଟି ସେମାନଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନ, ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ସଂଗ୍ରହଣୀୟ ସାମଗ୍ରୀରୂପେ ସଦାସର୍ବଦା ଅଦ୍ୟ-ସଦ୍ୟ-ଗଦ୍ୟ ଭଳି ସମାଦୃତ ହେବ—ଏହା ମୋର କାମନା । ଅତୀତରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପାଠକେ ମତେ ଯେଭଳି ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଆଦର ପ୍ରଦାନରେ କୁଣ୍ଠିତ ନ ହୁଅନ୍ତି— ସେଥିପାଇଁ ଏ ସଂକଳନ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଟେକିଦେଲି ।

ଶ୍ରୀ ଧନେଶ୍ୱର ସାମଲ

❑❑

ହଜାରେ ମିଛୁ

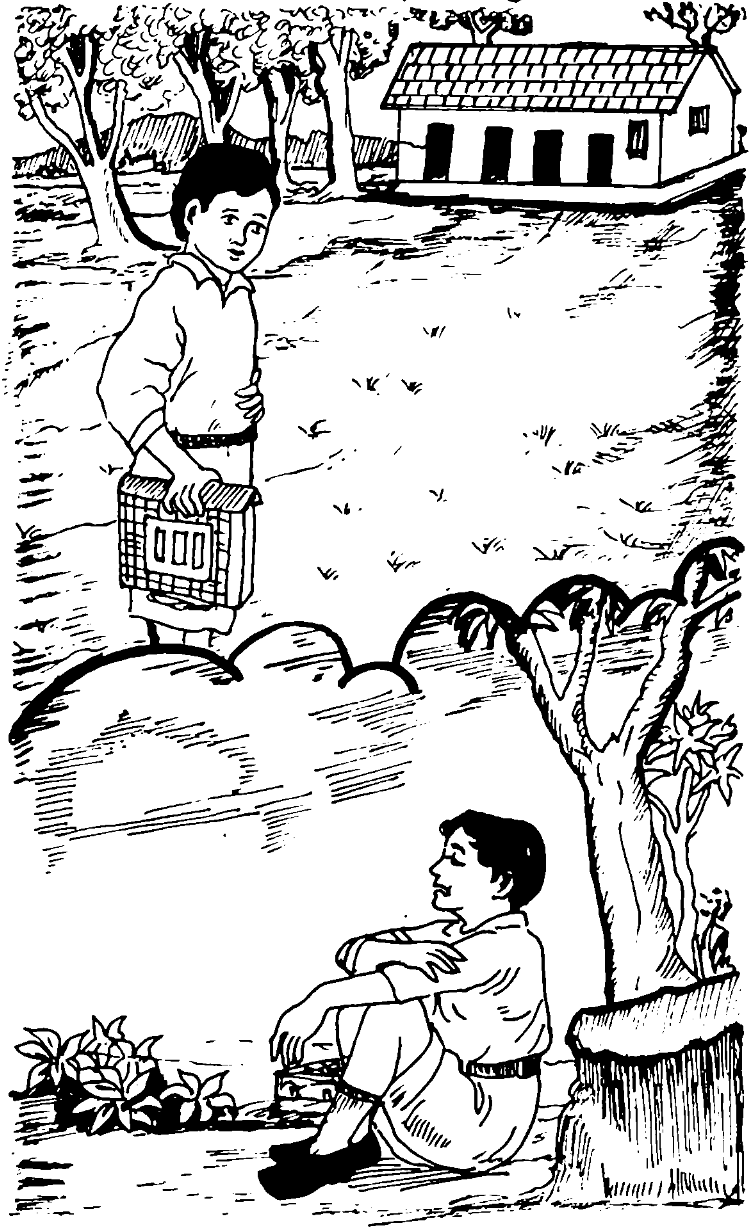

ସେଦିନ ରାମୁ ନିତି-ପ୍ରତିପରି ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ ତା'ର ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । ''ମୋର ଯାଉଛି ସେଠିକି କିଏ ? ଆଜି ଯାଉଛି ଗୁଲି ଖେଳିବି । ସବୁପିଲା ତ ଏ ଖେଳକୁ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି ଓ ଏଥିରୁ ବେଶ୍ ମଜା (ଆନନ୍ଦ) ପାଉଛନ୍ତି ।''—ରାମୁ ଭାବିଲା ।

ରାମୁ ଥିଲା ଜଣେ ଅତି ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର । ସେ ନିୟମିତ ଭାବେ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଥିଲା । ସେ ସ୍କୁଲକୁ ନଯାଇ ଗୁଲି ଖେଳିବାକୁ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରି ନେଇଥିଲା ।

ପୁଣିଥରେ ସେ ଭାବିଲା ''ଅନେକ ପିଲା ତ ସ୍କୁଲରୁ ପଳାଇ ଆସୁଛନ୍ତି ବା ଆଦୌ ଇସ୍କୁଲକୁ ଯାଉନାହାଁନ୍ତି— ଏଇପରି ନାନା ଖେଳ ଆଳରେ ! ଏ ତ ମୋର ସ୍କୁଲକୁ ନଯିବାଟା ମୋଟେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ହେବ ।''

ଆଉ ପ୍ରକୃତରେ (ସତରେ) ସେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ତା'ର ଶ୍ରେଣୀରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହି ଏହି ବଦମାସି କରିବା ଏବେ ତା' ନିକଟରେ ଏହି ସମସ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ସେ ତା'ର ଶ୍ରେଣୀରୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ପାଇଁ ତା'ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିକଟରେ କି ଅବା କାରଣ ଦର୍ଶାଇବ !

ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ (ସେତେବେଳେ) ତା' ମନ-ସିଂହାସରେ ଏହି ଭାବନା ଉଙ୍କିମାରିଲା, ''ହୁଏତ ତମେ କହିପାର ଯେ, ତୁମର ମାଆ ହଠାତ୍ ବେମାର ପଡ଼ିଲେ ।''

ମାତ୍ର ତା'ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଗରୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା, ''ତଥାପି, ତୁମ ଘରର ଅନ୍ୟଲୋକେ ତାଙ୍କର ସେବାଯତ୍ନ କରିପାରିଥା'ନ୍ତେ ।''

ରାମୁ ମସ୍ତିଷ୍କର (ମନର) ପ୍ରଥମ ଭାଗ ଯୁକ୍ତିକଲା, ''କହିଦବ ଯେ ସେ ଭାରି ବେମାର ଥିଲା ଓ ତୁମକୁ ସ୍କୁଲକୁ ନଯାଇ ଘରେ ରହିବାକୁ କହିଲା ।''

କିନ୍ତୁ ତା'ମନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଂଶରୁ ସେ ଏକ ତାଗିଦ୍ ପାଇ, ଏପରି ଭାବନାରୁ ବିରତ ହୋଇ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲା, ''ଯଦି ତୁମ ଶିକ୍ଷକ ତୁମ ମାଆଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରନ୍ତି— ତେବେ କ'ଣ କରିବ ?''

ପ୍ରଥମ ଭାଗଟି ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ''ତମେ କହିପାର ଯେ, ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଗୁରୁତର ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରାହୋଇଥିଲା ।''

★ ୭ ★

ରାମୁ ଏବେ ବି ମନେମନେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ''ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ଯଦି ମୋ କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଯା'ନ୍ତି... ।''

''ଆଚ୍ଛା, ତେବେ ତମେ କହିବ ଯେ, ମୋର ଆଇ ମରିଗଲା—ଏଇଭଳି ଅନେକ କାରଣରୁ ତୁମେ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ କହିଦବ ।''

ସେତିକି ଥାଉ...ବନ୍ଦକର...ମୁଁ ଏହା ଶୁଣିବାକୁ ରାଜି ନୁହେଁ... ''ନା ନା, ଆଉ ମିଛର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ !''—ରାମୁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା—ତା' ମନେ ମନେ ଏହିଭଳି ଏକ ସଂଘର୍ଷ ଚାଲୁଥିବାରୁ ବା ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ଭାବ ଉଠୁଥିବାରୁ ସେ ତା'ର ଦୁଇ ହାତରେ ତା'ର କାନ ଦୁଇଟାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଧରିଲା ।

''ମୁଁ ଏବେ ବୁଝିଲି । ପ୍ରଥମେ, ମତେ 'ଏକ ମିଛ' କହିବାକୁ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଆଉ, ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରି ସତ ବୋଲି ଜଣାଇବାକୁ ମତେ ପୁଣି 'ହଜାରେ ମିଛ' କହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ସବୁଠାରୁ ଭଲ ମୁଁ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବି । ଏହା କଲେ, ମୁଁ ଆଉ ମିଛ ଜାଲରେ ଛନ୍ଦିରି-ମନ୍ଦିରି ହୋଇପଡ଼ିବିନି ।''

□□

କାନକଟା ଶିଆଳ

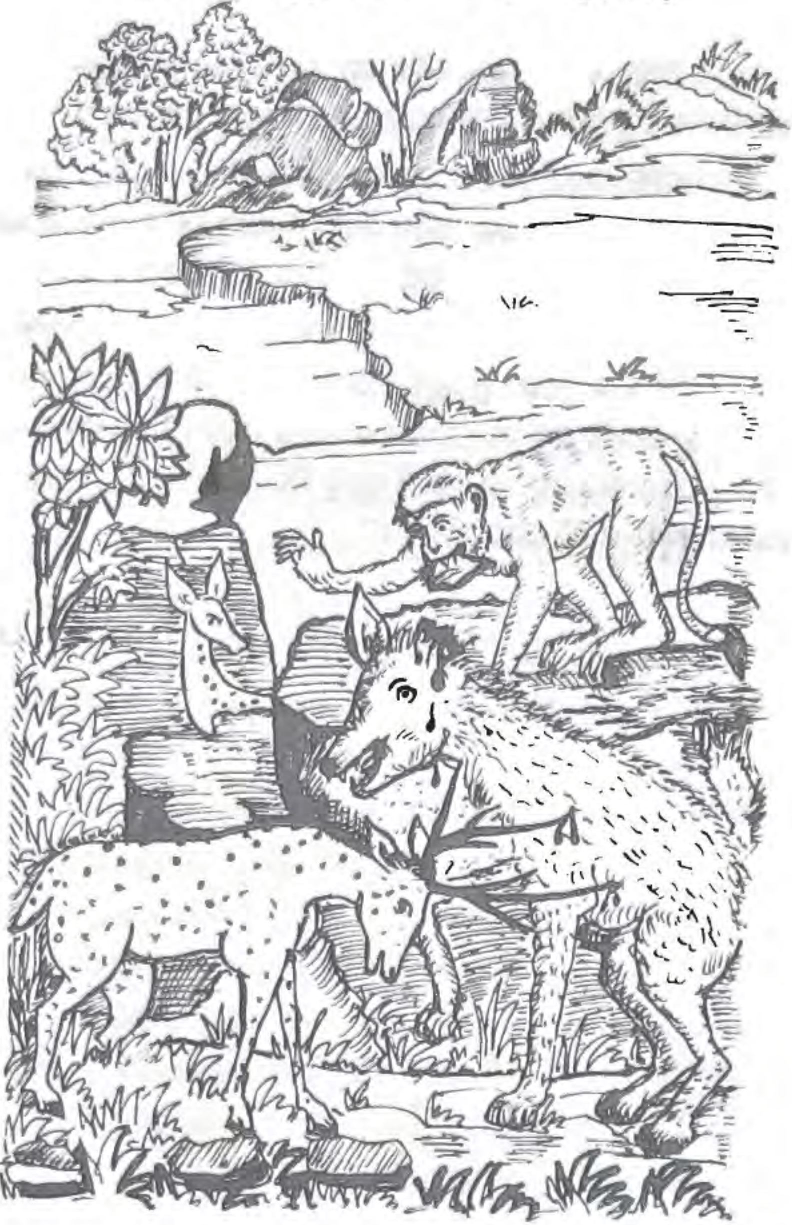

ବଣ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଆମ୍ବଗଛ । ସେହି ଆମ୍ବଗଛରେ ବାସ କରି ରହିଥାଏ ଗୋଟିଏ ମାଙ୍କଡ଼ । ଆଉ ଗଛ ମୂଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥାଏ ହରିଣୀଟି ତାର ଦୁଇଟି ଛୁଆଙ୍କୁ ନେଇ । ହରିଣୀଟି ଦେଖବାକୁ ଯେମିତି ଡଉଲଡାଉଲ ଓ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ, ସେମିତି ତାର ଛୁଆଯୋଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚିକ୍କଣ ଚାକ୍କଣ । ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ।

କିଛିଟା ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଝାଡ଼ି ଆଢୁଆଳରେ ଗାତରେ ବାସକରେ ଗୋଟିଏ ଶିଆଳ ଆଉ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ । ଶିଆଳର ସ୍ତ୍ରୀ (ଶିଆଳୀ) ହରିଣୀର ଛୁଆଦୁଇଟାଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଦେଖି ଭାବେ, ଆହା ! ଆହା ! ଏଇ ହରିଣର ଛୁଆ ଦୁଇଟାକୁ ଯଦି ଖାଇପାରନ୍ତି ! ଦିନେ ସେ ଶିଆଳକୁ କହିଲା, ତମେ ତ ଗୋଟିଏ ଅର୍କମା ପୁରୁଷ କିଛି କାମର ନୁହେଁ !

ଶିଆଳ ରାଗିଯାଇ କହିଲା, କଣ କହିଲ, ତାର ମାନେ କ'ଣ ? ସମସ୍ତେ ମତେ କହନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ଆଉ ତମେ କଣ ବୁଦ୍ଧିର ଜାହାଜ ଆଉ ତମେ କଣ କହୁଛନା ମୁଁ କିଛି କାମର ନୁହେଁ ।

ଶିଆଳୀଟି କହିଲା, ମୁହଁରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା । ଠିକ୍ କାମ ବେଳକୁ ପଛଘୁଞ୍ଚା । ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ ନୁହେଁ ଆଉ କଣ ?

ଶିଆଳଟି ରାଗିଯାଇ କହି ଉଠିଲା, ଏତେ ବାଜେ କଥା କହିବା ଅପେକ୍ଷା କଣ କରିବାକୁ ହେବ କୁହ ।

—ଏଇ ଆମ୍ବଗଛତଳେ ହରିଣୀଟିର କି ସୁନ୍ଦର ଦୁଇଟା ଛୁଆ । ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଭୁଲେଇ ଏଠିକି ଆଣିପାର, ତେବେ ଜାଣିବି ଯେ ତୁମେ ବୁଦ୍ଧିର ଖଣି । ଯଥାର୍ଥରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପଣ୍ଡିତ ।

— ଏଇ ସବୁ କାମ କ'ଣ ଚଟାପଟ୍ ହୁଏ । ଛୁଆ ଦୁଇଟାଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ମଧ୍ୟ ନଜର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସବୁସମୟରେ ତ ହରିଣଟା ପହରା ଦେଲାଭଳି ଜଗିଛି । ତା'ଠାରୁ ତା'ର ଛୁଆ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ ତା ମୁନିଆ ଶିଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ମୋ ପେଟକୁ ଫୁଟାଇ ଦେବ ଯେ । ଏଇଥିପାଇଁ ଡର ।

— ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ, ତେଣୁ ତ ବୁଦ୍ଧି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ଦରକାର ।

— ଏ ବିଷୟରେ ତମେ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାର ।

— କଣ କରିବାକୁ ହେବ ଟିକିଏ ଶୁଣେ ।

— ମାଙ୍କଡ଼ଟା ଯେତେବେଳେ ଗଛରେ ନଥିବ ସେତେବେଳେ ତମେ ହରିଣୀ ସାଙ୍ଗରେ ଭାବ ଜମାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।

— ମୁଁ ତା ସହିତ ଭାବ ଜମେଇବାକୁ ଗଲେ ହରିଣୀଟି ମୋର ମତଲବ ବୁଝିପାରି ଶିଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ମତେ ଏମିତି ଭୁସିଦେବ ଯେ ମୋ ପେଟ ଫାଟିଯିବ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଛ ଏମିତି ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନା କଣ । ଆହା ଗୋ ମୋ ଗୁଣଧର ।

— ଆରେ ବାବୁ, ଆଗେ ତମେ ଏତେ ପାଖକୁ ଯିବ କାହିଁକି । ଦୂରରେ ଥାଇ ଭାବ ଜମାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ଦେଖିଲେ ପିଠି ବୁଲାଇ ପଳାଇ ଆସିବ ।

— ବେଶ୍, ଭାବ ଜମେଇ ସାରିଲାପରେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ମୋତେ କୁହତ ଭଲା ।

— କଣ କହିବି ଯେ ଏଇତ— ମୁଁ ମହାପଣ୍ଡିତ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପାଠଶାଳା ଖୋଲିଛି, ସେହି ପାଠଶାଳାରେ ଶଶା, ଘୋଡ଼ା, ବଣମଣିଷ, ହାତୀ, ବାଘ, ସିଂହ ସମସ୍ତଙ୍କର ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖୁଛନ୍ତି । ତୁମର ଦୁଇଟା ଛୁଆଙ୍କୁ କାହିଁକି ପଢ଼ିବାକୁ ପଠାଉନା । ଭଉଣୀ କାହିଁକି ଏମିତି କରୁନା ?

— କିନ୍ତୁ ହରିଣୀଟି ଯଦି ରାଜି ନହୁଏ ?

— ଦିନେ ନା ଦିନେ ତ ରାଜି ହେବ । ବାରମ୍ବାର ଯିବାଆସିବା କରି ଭାବ ଲଗାଅ, ତାପରେ ରାଜି କରାଇ ନେବ ।

— ତଦ୍ୱାରା ବି ଯଦି ରାଜି ନହୁଏ ?

— ସେତେବେଳେ କହିବ, ଏତେ ଯତ୍ନ ଏତେ ଆଦର କରି ଛୁଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କଣ ମାଙ୍କଡ଼ କରିବ ନା କଣ ? ଏଣେ ତୁମ ଗଛ ଉପରେ ମାଙ୍କଡ଼ଟିଏ ବାସ କରୁଛି, ତାପରେ ଯଦି ଲେଖାପଢ଼ା ନ ଶିଖାଇ ଛୁଆଦୁଇଟାଙ୍କୁ ତ ଖାଲି ଆଦର ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, ସେ ସବୁ ଏଇ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ ବାନ୍ଦର ଭଳି ହେବେ । କହିବ, ଯଦି ଆମ କଥା ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେଉଛି ଭଉଣୀ, ତେବେ କୌଣସି ଜଣେ ମଣିଷ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝି ନେଇପାର, ସତ କି ମିଛ । ଏଣିକି ପଠାଇବ ତ । ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଳମ୍ବ କଲେ ଲାଭ କିଛି ନାହିଁ, କାଲିଠୁ କାମରେ ଲାଗିଯାଅ । ତାପରେ ଦେଖିବ କଣ ହେବ ।

— ଠିକ୍ ଅଛି ଦେଖି ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ତା ପରଦିନ ଶିଆଳୀ ଯାଇ ଦେଖିଲା, ମାଙ୍କଡ଼ଟି ଗଛରେ ନାହିଁ, ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେ ଗଛ ମୂଳକୁ ଯାଇ ଡାକିଲା ଭଉଣୀ ହରିଣୀ, ଭଉଣୀ ହରିଣୀ, ଘରେ ଅଛ କି ନାହିଁ ?

ହରିଣୀଟି ଶିଆଳୀର ହାବଭାବ ଜାଣେ । ସେ ଝାଟି ଭିତରେ ଥାଇ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଶିଆଳୀକି କହିଲା, ଯଦି ଭଲଚାହଁ ତ ଶୀଘ୍ର ଏଠୁ ବାଟକାଟ, ନହେଲେ ଏ ଶିଙ୍ଗରେ ତମ ପେଟ ଫୁଟାଇ ଦେବି । ଏତେ ଖାତିର କାହିଁକି ଆଜି ଦେଖାଉଛ ।

ଶିଆଳୀ କହିଲା, ଛି ! ଛି ! ଭଉଣୀ, ମୋର କିଛି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ, ପାଖରେ ଥାଇ ଏକୁଟିଆ ଏକୁଟିଆ ଦିନ କଟାଉଛି, ତେଣୁ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଗପସପ ବା ଆଳାପ ଆଲୋଚ଼ନା କରିବା ପାଇଁ ଆସିଲି ।

— ଏସବୁ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ, ଅସଲ ମତଲବଟା କଣ କି ?

— କିଛି ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ ଭଉଣୀ, ତାଛଡ଼ା ଆମେ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣଯାକ ମାଛ ମାଂସ ଖାଉନା ।

— କଣ କହିବାର ଅଛି କୁହ ? ଜାତିରେ ଶିଆଳ ହୋଇ ମାଛ ମାଂସ ଖାଅନା ?

— ଗୁରୁଙ୍କ ଦୟା ହୋଇଛି ଯେ !

— କିଭଳି ?

— ଆମେ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣଯାକ ସେବା ତୀର୍ଥକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଇଠାରେ ହିଁ ଗମ୍ଭୀରା ବାବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପାଇଲୁ । ଗୁରୁଜୀ କହିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ମାଛ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ସେହିମାନେ ଅଯଥାରେ ପେଟଟାକୁ ବିଗାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ସିନା ।

— ଖୁବ୍ ଭଲକଥା ତ ତାହେଲେ ।

— ସେ କଥା ଶୁଣି ମାଛ ମାଂସ ଉପରୁ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଲାଳସା ତୁଟିଯାଇଛି । କେମିତିକି ସେଥିପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଘୃଣାଭାବ ଚାଲି ଆସିଛି । ଏମିତିକି ମାଛମାଂସର ନାମ ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ବାନ୍ତି ମାଡ଼େ ।

— ତାହେଲେ ତୁମେ ଓ ତୁମର ସ୍ୱାମୀ କଣ କର ?

— ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଜଣେ ମହାପଣ୍ଡିତ । ବାଘ, ଭାଲୁ, ଠେକୁଆ, ଘୋଡ଼ା ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ନିତି ସେ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖାନ୍ତି । ଏମିତିକି ସେ ଘରଟାକୁ ପାଠଶାଳା କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେ କିଛି ଟଙ୍କା କଉଡ଼ି ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

— କେମିତି ଚଳ ତାହେଲେ ?

— ଅସୁବିଧା କଣ ? ଫଳମୂଳ ଖାଇ ଆମେ ବେଶ୍ ଚଳିଯାଉ । ଭଉଣୀ, ଏ ତାଙ୍କର ଖାଇବାର ସମୟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ମୁଁ ନିଜେ ହାତରେ ତାଙ୍କୁ ବାଢ଼ି ନଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଜମା ରୁଚେନା ।

— ଠିକ୍ ଅଛି । ପରେ କୌଣସି ଏକ ଦିନ ଆସ ।

ତା ପରଦିନ ପୁଣି ଗଛରେ ମାଙ୍କଡ଼ ନଥିବାର ଦେଖି ଶିଆଳୀ ହରିଣୀ ନିକଟକୁ ଆସିଲା । ହରିଣ ଛୁଆ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ ପାଖରେ ଦେଖି ଶିଆଳୀ କହିଉଠିଲା ସତରେ ଭଉଣୀ ତୁମ ଛୁଆ ଦୁଇଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦର । ଚରୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ଆଖି ବା ପେଟ ପୂରିଯାଏ । ମା ଯାହାଙ୍କର ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଛୁଆ ବା ନହେବେ କେମିତି । ଆମର ଛୁଆଗୁଡ଼ା, କ'ଣ ଯେ କହିବି, ନିତାନ୍ତ କୁତ୍ସିତ । ନିଜର ଛୁଆଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମତେ ନିଜେ ହିଁ ଘୃଣା ଆସିଯାଏ ।

— ଏମିତି କାହିଁକିବା କହୁଛ । ସବୁ ତ ଭଗବାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ।

— କାଲି ମୋ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିକଟରେ ତୁମ ଛୁଆଦୁଇଟାଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲି ।

— ଶୁଣି ସେ କଣ କହିଲେ ?

— କହିଲେ, ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଛୁଆ ପାଠଶାଳାରେ ପଢ଼ିଲେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିବ । ଆଚ୍ଛା ଭଉଣୀ ତୁମର ଛୁଆ ଦୁଇଟାଙ୍କୁ ଆମ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଠଶାଳାକୁ କାହିଁକି ପଠାଇ ଦେଉନାହଁ ? ପଢ଼ାଶୁଣା କରି ପଣ୍ଡିତ ହେବେ ନା ଏମିତି ମୂର୍ଖ ହୋଇ ରହିବେ ।

— ଆଚ୍ଛା ଦେଖେ । ମାଙ୍କଡ଼ ଭାଇ ଆସୁ । ତା ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ପରେ ତୁମକୁ କହିବି ।

— ମାଙ୍କଡ଼ଭାଇ କିଏ ଭଉଣୀ ?

— ଏଇ ଆମ୍ବଗଛରେ ରହେ, ଆମକୁ ଭାରି ଭଲପାଏ । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ବଣକୁ ଚରିବାକୁ ଯିବା ଆଗରୁ କହିଯାଇଛନ୍ତି—ଯାହାକିଛି କରିବ, ମାଙ୍କଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରାମର୍ଶ କରି କରିବ ।

— ଭଉଣୀ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି କି ?

— କୁହ ।

— କଣ କି, ସେମାନେ ତ ଲେଖାପଢ଼ା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ମାଙ୍କଡ଼ ଜାତି । ସବୁକିଛି କଥାରେ ମାଙ୍କଡ଼ ଭାଇ ସଙ୍ଗରେ ପରାମର୍ଶ କରିପାର, କିନ୍ତୁ ଲେଖାପଢ଼ା ବା ପାଠପଢ଼ା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ତାଙ୍କ ସହିତ କିବା ଆଲୋଚ଼ନା କରିବ, ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ ।

— କାହିଁକି ? କାହିଁକି ?

— ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମନା ଅଛି । ମଣିଷର ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ବେଶୀ ଆଦରକଲେ ସେମାନେ ପଢ଼ାଶୁଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବେଶୀ ସ୍ନେହ କଲେ ସେମାନେ ପଢ଼ାଶୁଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବେଶୀ ସ୍ନେହ କଲେ ସେମାନେ ବାନ୍ଦର ହୋଇଯାନ୍ତି । ମାଙ୍କଡ଼ଗୁଡ଼ା ଚିରଦିନ ହିଁ ଲେଖାପଢ଼ାର ଶତ୍ରୁ । ସେମାନେ ତ ଲେଖାପଢ଼ା କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ମଧ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରିବାକୁ ବାରଣ କରନ୍ତି ।

— ସତ ନା କଣ ।

— ତା ହେଲେ କଣ କହୁଛ ଭଉଣୀ । ମୋ କଥାରେ ଯଦି ତୁମର ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେଉଛି ତାହେଲେ କୌଣସି ଜଣେ ମଣିଷ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଡାକି ପଚାରିପାର । ଦେଖିବ ସେ ବି ଏଇ କଥା କହିବେ ।

ଶିଆଳୀର ଭାଗ୍ୟକୁ ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ଜଣେ ଚୁଟିବାଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତ ସେଇବାଟେ ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହରିଣୀଟି ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲା— ବ୍ରାହ୍ମଣ ନନା ।

— ନନା, ନନା, ଗୋଟେ କଥା ପଚାରିବି ?

ଭୋଜିଖାଇ ଆସିଲାପରେ ପେଟୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଟି ବେଶ୍ ଖୁସିଥିଲା । ଠିଆ ହୋଇ ଯାଇ କହିଲା ଗୋଟିଏ କଥା କଣମ ଆଉ କିଛି ବି ପଚାରି ପାର ।

— ଆଚ୍ଛା ବେଶୀ ସ୍ନେହ କଲେ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ବାନ୍ଦର ହୋଇଯାଆନ୍ତି ନି ? ଏଇ କଥା ତ, କଣ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ?

ଚୁଟିବାଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲା, କଥାଟା ପୂରାପୂରି ଠିକ୍ । ଏକବାରେ ଠିକ୍ । ଏହା କହୁକହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲା ।

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚାଲିଯିବାପରେ ଶିଆଳୀ କହିଲା, ଶୁଣିଲ ତ ହରିଣୀ ଭଉଣୀ । ମୋ କଥା ନୁହେଁ ? ଏଇ ଚୁଟିବାଲା ମଣିଷ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ କଥା ।

ଏହାପରେ ଆଉ ବା କଣ କିଛି କଥା ଥାଏ । ହରିଣୀଟି ଆଉ ବିଶେଷ କିଛି ଭାବନା ଚିନ୍ତା କଲାନାହିଁ । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ତାର ଦୁଇଟି ଛୁଆଙ୍କୁ ନେଇ ଶିଆଳୀ ସଙ୍ଗରେ ତାର ଘରକୁ ଗଲା । ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତ ଆଖିରେ ଚଷମା ଦେଇ ଗୋଟିଏ ବହି ଗାତ ବାହାରେ ବସି ପଢୁଥିଲା । ହରିଣୀଟି ଶିଆଳକୁ କହିଲା, ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିଛି । ଆମର ପିଲା ଦୁଇଟା ଅତି ଆଦର-ସ୍ନେହରୁ ବାନ୍ଦର ହୋଇ ଉଠିଲେଣି । ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଖାଇବା ଖାଇବା ହେଉଛନ୍ତି । ମୋର ଇଚ୍ଛା ଆପଣ ଏମାନଙ୍କୁ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖାନ୍ତୁ । ଏମାନେ ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ପାଠୁଆ ପଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତୁ । ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ କହିଲା, ମୋ ପତ୍ନୀଙ୍କ ନିକଟରୁ ଆପଣଙ୍କର ସବୁକଥା ମୁଁ ଜାଣିଛି, ଶୁଣିଛି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏତେ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯା'ନ୍ତୁ । ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନଦେଇ ଏଇଘରେ ରଖି ପଢ଼ାଇବି ।

ଦୁଇଟି ହରିଣ ଛୁଆଙ୍କୁ ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପିଦେଇ ହରିଣୀଟି ତାର ବସାକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ମାଙ୍କଡ଼ଟି ପୁଣି ସେଇ ଗଛକୁ ଲେଉଟି ଆସିଲା । ଗଛତଳେ ଏକୁଟିଆ ହରିଣୀଟିକୁ ଦେଖି ପଚାରିଲା, ଛୁଆଦୁଇଟା କେଉଁଠି ? – ଗବୁ ଆଉ ହବୁ । କାହିଁ ମୁଁ ତ ଦେଖୁନି ସେମାନଙ୍କୁ ?

—ହରିଣୀଟି ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସବୁକଥା ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବେ ନେତାଙ୍କୁ କହିଦେଲା ।

– ଶୁଣି ମାଙ୍କଡ଼ଟି କହିଉଠିଲା, ସର୍ବନାଶ କଲ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲ ଶିଆଳ ଘରକୁ । ବେଶୀକାଳ ବିଳମ୍ବ କଲେ...

— କିନ୍ତୁ ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତ ଯେ ସାତଦିନପରେ ପଚାରି ବୁଝିବା ପାଇଁ ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

— ସାତଦିନପରେ ଗଲେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଛୁଆ ପାଇବନାହିଁ । ଚଞ୍ଚଳ ଚାଲ । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ହରିଣୀଟି ମାଙ୍କଡ଼କୁ ନେଇ ଛୁଟିଚାଲିଲା ଶିଆଳ ଘର ଆଡ଼େ । ଶିଆଳଟି ସେତେବେଳେ ଆରାମ କରି ଘୁମାଉଥିଲା । ଶିଆଳୀ କହିଲା, କାଲି ରାତି[illegible] ହରିଣମାଂସ ପେଟେ ଖାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରି ଘୁମାଉଛ !

ଶିଆଳଟି ଘୁମାଉ ଘୁମାଉ କହିଲା— ଆଉ ଗୋଟିଏ ଛୁଆଅଛି ତାକୁ ତିନିଦିନ ପରେ ଖାଇବି । ଶିଆଳୀ ପଚାରିଲା, ସାତଦିନ ପରେ ହରିଣୀ ଭଉଣୀ ଯଦି ତା'ର ଛୁଆଙ୍କୁ ଆସି ଖୋଜେ ତା'ହେଲେ ତାଙ୍କୁ କଣ କହିବ ?

— ସେତେଦିନଯାଏ ଆମେ ଏଇଠି ରହିଲେ ତ ।

ଗାତବାହାରେ ଥାଇ ମାଙ୍କଡ଼ ଆଉ ହରିଣୀ ସବୁକଥା ଶୁଣିପାରୁଥିଲେ । ମାଙ୍କଡ଼ଟି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହରିଣୀକୁ କହିଲା, ନିଜ କାନରେ ତ ଏମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଲ । ଦୁଷ୍ଟଲୋକଙ୍କ ମିଷ୍ଟ କଥାରେ ଆଗୁତୁରା ମାତିଗଲେ ଶେଷରେ ସର୍ବନାଶ ବା ପ୍ରାଣନାଶ ହୁଏ ।

— ତା ତ ଶୁଣିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରିବା ।

— ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତକୁ ତମେ ଡାକ, ଡାକି କୁହ, ତୁମେ ତୁମର ଆଉଜଣେ ଭଉଣୀ ଛୁଆଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ଏଠି ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ପଢ଼ିବାକୁ । ମୁଁ ଆଡୁଆଳରେ ଅଛି । ଯେମିତି ସେ ଗାତ ବାହାରକୁ ଆସିବ ସେମିତି ତମେ ତମ ଶିଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ତା ପେଟକୁ ଫୁଟାଇ ଚାପି ଧରିବ ।

ମାଙ୍କଡ଼ଟିର ପରାମର୍ଶ କ୍ରମେ ହରିଣୀଟି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡାକିଲା, ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ, ଟିକିଏ ଦୟାକରି ବାହାରକୁ ଆସନ୍ତୁନା ।

— କିଏ ?

ମୁଁ ହରିଣୀ ଭଉଣୀ, ମୋ ଭଉଣୀର ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଠଶାଳାରେ ନାମ ଲେଖାଇ ଦେବାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଛି ।

— ସତେ ନା କ'ଣ । ଯାଉଛି । ଯାଉଛି ।

ଶିଆଳଟି ଗାତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଯେମିତି ଆସି ସାମ୍ନାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ସେମିତି ହରିଣୀ ତାର ମୁନିଆ ଶିଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ତାର ପେଟକୁ ଫୁଟାଇ ଚାପି ଧରିଲା । ଏତିକିବେଳେ ମାଙ୍କଡ଼ଟି ଆସି କହିଲା, ସଇତାନ ପଣ୍ଡିତ, ତୋ ସ୍ତ୍ରୀ କି କହ ହରିଣ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଘେନି ଆସୁ, ନଚେତ୍...

ଶିଆଳଟି କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ହୋଇ ଶିଆଳୀକି କହିଲା, ହରିଣ ଛୁଆକୁ ବାହାରକୁ ଆଣ ।

ଶିଆଳୀଟି ହରିଣର ଗୋଟିଏ ଛୁଆକୁ ବାହାରକୁ ଆଣିବାର ଦେଖି ମାଙ୍କଡ଼ଟି ପଚାରିଲା, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

ଶିଆଳୀ କହିଲା, ଆଉ ଗୋଟେ ଯାଇଛି ମୋ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାହାରକୁ ବୁଲିବାକୁ । ଆମ ଏଇ ବଣର ଘରଦ୍ୱାର ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ।

ମାଙ୍କଡ଼ଟି ରାଗିଯାଇ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଶିଆଳର କାନ ଦୁଇଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ଛିଣ୍ଡାଇ ଥୁ ଥୁ କରି ମାଟି ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ କହିଲା, ଆଜିଠାରୁ ତମେ କାନକଟା ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତ ହେଲ । ହରିଣୀଟିକି ଠକି ତାର ଗୋଟିଏ ଛୁଆକୁ ପାଟିରେ ପକାଇ ପେଟଭରି ଖାଇ ଯେମିତି ଆରାମ କରୁଥିଲ ସେଇଟା ଯେମିତି ତୁମେ ଜୀବନ ସାରା ନଭୁଲ ।

ହରିଣୀଟି କହିଲା, ଶିଆଳ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପେଟଟାକୁ ଭଲକରି ଫୁଟାଇଦେବି କି ?

ମାଙ୍କଡ଼ କହିଲା, ସଇତାନର ପେଟ ଫୁଟାଇ ଦେଲେ ଅବଶ୍ୟ ଭଲହେବ, କିନ୍ତୁ ତା ଏବେ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଛାଡ଼ିଦିଅ । କାନକଟା ହୋଇ ରହିଥାଉ । ସମସ୍ତେ କହିବେ କାନକଟା ପଣ୍ଡିତ । ଏଇଟାହିଁ ତ ଠିକ୍ ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ।

❑❑

ଦୋଷ କାହାର

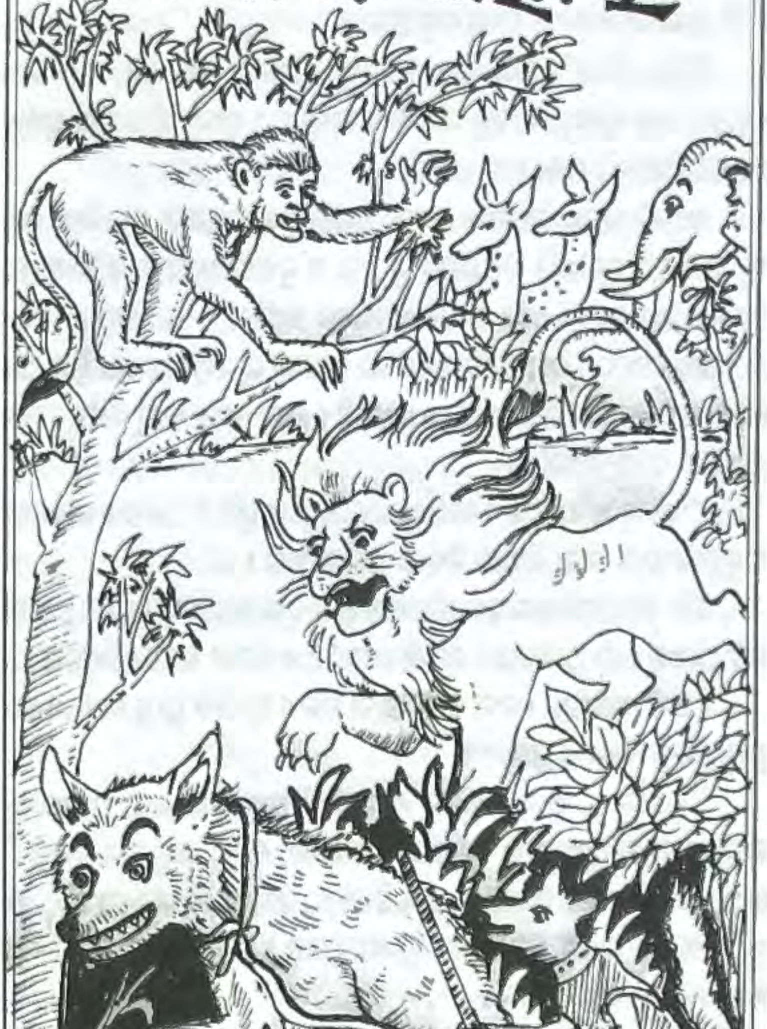

ସେ ବଣର ରାଜା ହେଉଛନ୍ତି ବୁଢ଼ାସିଂହ । ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ଓ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସଦାସର୍ବଦା ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ ।

ଦିନେ, ନିତିଦିନପରି ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ହାନିଲାଭ ବୁଝିବାପାଇଁ ତାଙ୍କ ରାଜପ୍ରାସାଦରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ଶିଆଳଟି ଥିଲା ।

ଅନେକ ସମୟ ବିତିଯିବା ପରେ, ଯେତେବେଳେ ରାଜା ବୁଢ଼ାସିଂହ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କୌଣସି କୌଣସି ବିଷୟରେ ସୂଚାଇ ଓ ବୁଝାଉଥିଲେ, ସେତିକିବେଳେ କୁଆଡୁ ଗୋଟିଏ ଟେକା ଆସି ରାଜାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଲା । ସେ ତଦ୍ୱାରା ଟିକିଏ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ରାଜାଙ୍କ କାନମୁଣ୍ଡା ପାଖଦେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟେକା ସାଇଁକରି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ମାତ୍ର ତାହା ତାଙ୍କୁ ତିଳେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଘାତ ଦେଇନଥିଲା ।

‘‘ଏ ସବୁ କ’ଣ ? କିଏ ସେ ଏ ଟେକା ଫୋପାଡୁଛି ?’’– ଏକ ସମୟରେ ରାଜା ବୁଢ଼ାସିଂହ ଓ ଗଙ୍ଗା ଶିଆଳ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ ।

କିଛି ସମୟପରେ ରାଜାଙ୍କ ସିପାହୀମାନେ ଦୁଇଟା ଜୀବଙ୍କୁ (ପ୍ରାଣୀ) ଖୋଜି ରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ଧରି ଆଣିଲେ– ଯେଉଁମାନେ କି ଏ ଟେକା ଫୋପାଡ଼ିଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀଟିର ଟେକା ଦ୍ୱାରା ରାଜା ଟିକିଏ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ହେଲା ।

‘‘ମହାରାଜ, ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁଟିକୁ କ୍ଷମାକରି ଦିଅନ୍ତୁ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଆପଣ ତା’ ଟେକାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇନାହାଁନ୍ତି, ତେଣୁ ତାକୁ ମୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ ।’’ ଗଙ୍ଗା ଶିଆଳ ରାଜାଙ୍କୁ ଅନୁନୟ ହୋଇ କହିଲା ।

ତେଣୁ, ରାଜା ସେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ (ଜନ୍ତୁ) ଟିକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତ କରିଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାମାଙ୍କଡ଼ ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ହସି ଉଠିଲା । ରାଜାଙ୍କୁ ଏହା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

‘‘ତମେ ଏମିତି କାହିଁକି ହସୁଛ କି ?– ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

‘‘ମହାରାଜ, ମତେ କ୍ଷମା କରିବେ । କାରଣ କ’ଣ କି, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏତାଦୃଶ (ଏହିପରି) ଠିକ୍ (ପ୍ରକୃତ) ବିଚାର ଦେଖି ହସି ଉଠିଲି, ଯେଣୁ ଜଣେ

ପ୍ରକୃତ ଦୋଷୀ ନିର୍ବିଚାରରେ ଖସିଗଲା, ଏଣେ ଗୋଟିଏ ନିରୀହ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ହେଲା ।''—ମିକୁ ମାଙ୍କଡ଼ଟି କହି ଉଠିଲା ।

''କେମିତି ? ଟେକାଟି ମତେ ଆଘାତ ଦେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଯିଏ ଟେକା ଫୋପାଡ଼ିଥିଲା ତାକୁ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ହେଲା ।''—ରାଜା ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲେ ।

''ମହାରାଜ, ଯେଉଁମାନେ ବିଚାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥା'ନ୍ତି— ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଗୋଟାଏ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଭଲ-ମନ୍ଦର ବାଛ-ବିଚାର କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବା ଦରକାର ।''

''ଆପଣ ଏତଦ୍ୱାରା କ'ଣ ବୁଝୁଛନ୍ତି ?'' ଗଙ୍ଗା-ଶିଆଳ ଜୋର୍‌ରେ (ବଡ଼ ପାଟିରେ) କହି ଉଠିଲା ।

''ମହାରାଜ, ଆପଣଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯେଉଁ ଜନ୍ତୁଟି ଟେକା ଫୋପାଡ଼ିଥିଲା, ସତରେ ସେ କିଛି ଫଳ ପାଇବାକୁ (ପାରିବାକୁ) ଏହାହିଁ କରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଦୈବାତ୍ (ଅକସ୍ମାତ୍) ତାହା ଆପଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଲା । ଏବେ, ଏ କ'ଣ ତା'ର ଭୁଲ (ଦୋଷ) ? ପ୍ରକୃତରେ ଯେଉଁ ଦୋଷୀଟି ଆପଣଙ୍କୁ ଟେକା ପକାଇଥିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ଏହି ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ ପକାଇଥିଲା ଯେ ଏହା ଆପଣଙ୍କୁ ଘାୟଲ କରୁ— ଏହି ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ, ଆପଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଦେଶାନୁସାରେ ମାତ୍ର ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲା ।''

''କ'ଣ ? କିନ୍ତୁ...କିନ୍ତୁ...ତମେ ଏହା କିପରି ଜାଣିଲ ?''—ରାଜା ରାଗିଯାଇ ବଡ଼ପାଟିରେ ପଚାରିଲେ ।

''ମହାରାଜ, କିଛି ହେଲେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞ-ଅନୁଭୂତ ଆଖିରୁ ବାଦଯାଏନା । ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ରହୁଛି, ତେବେ ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ (ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ) ଆପଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନକରି (ପଚାରି) ବୁଝିପାରନ୍ତି ।'' ମିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ସହକାରେ କହିଉଠିଲା ।

ଗଙ୍ଗା ଶିଆଳ ଏହାଶୁଣି ସେଠୁ ଖସି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା; ମାତ୍ର ରାଜା ତାକୁ ଅଟକାଇ ବନ୍ଦୀକଲେ ।

ତାପରେ ରାଜା ମିକୁକୁ କହିଲେ, ''ତମେ ମତେ ଏକ ଅବିଚାର କରିବାରୁ ବଂଚାଇ ଦେଲ । ଆଜିଠାରୁ, ତୁମେ ମୋର ଜଣେ ନୂତନ ମନ୍ତ୍ରୀଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲ ।

□□

ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ

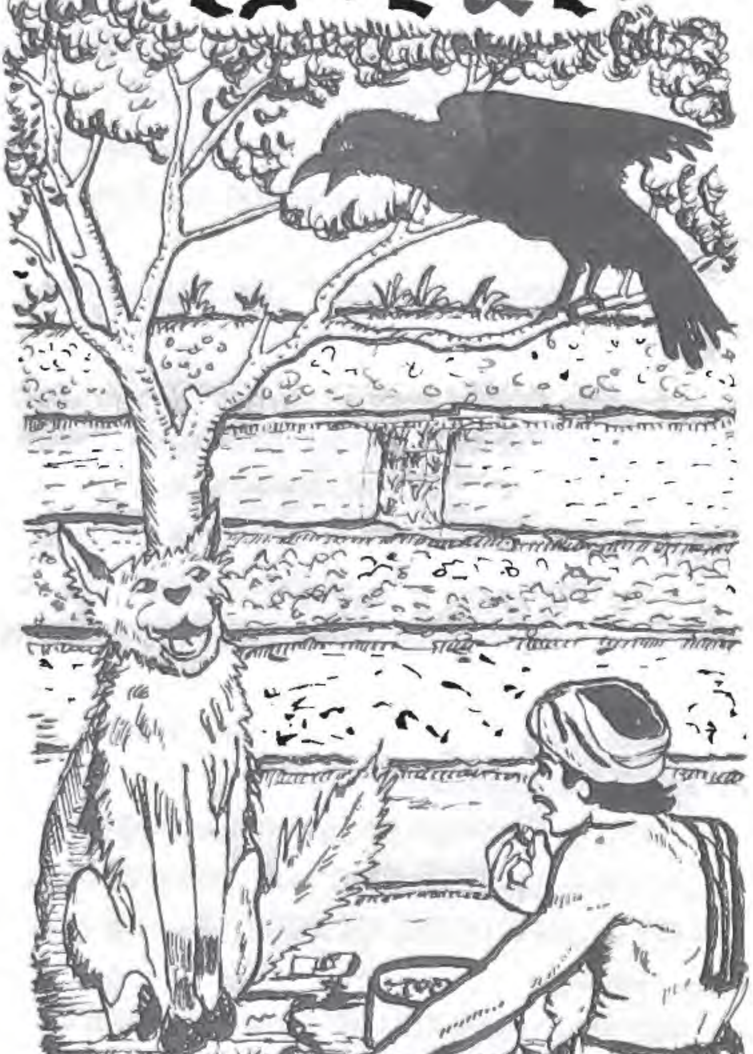

କୃଷକଟି ପ୍ରତିଦିନ ବିଲକୁ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଯାଏ, ଯେମିତି ଦ୍ୱିପ୍ରହର ହୋଇଯାଏ ସେ ହଳଛାଡ଼ି ପାଖରେ ଥିବା ଏକ ଗଛପାଖରେ ବସି କିଛି ଖାଦ୍ୟଖାଏ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସେଠାକୁ ଗୋଟିଏ ଶିଆଳ ଆସି କୃଷକଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ । ଥରେ କୃଷକଟି ଖାଇପିଇ ଗଛମୂଳରେ ବିଶ୍ରାମ କରୁ କରୁ ତା'ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଯାଇଛି । ଶୃଗାଳଟି ଭାବିଲା, ସତରେ ଏ କୃଷକଟି କେତେ ସୁଖୀମ ? ମନଭରି ଖାଦ୍ୟ ଖାଉଛି, ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ବିଲରେ କାମ କରୁଛି । ନିଦଲାଗିଲେ ଗଛମୂଳେ ଶୋଇଯାଉଛି । ଯାଉଛି ତାକୁ ଏକଥା ପଚାରିବି । ଏହାଭାବି ସେ କୃଷକ ପାଖକୁ ଗଲା ଏବଂ କହିଲା– "ହେ କୃଷକ ଭାଇ, ତମେ ଯେଉଁ ରୁଟି ଖାଉଛ, ତାକୁ କେଉଁଠାରୁ ଆଣୁଛ ?"

କୃଷକଟି କହିଲା, 'ଗହମରୁ' ।

ଶୃଗାଳଟି ପୁଣି ପଚାରିଲା, 'ଗହମ କେଉଁଠାରୁ ଆଣୁଛ ?'

କୃଷକ କହିଲା, 'ବିଲରୁ ।'

ଶୃଗାଳ କହିଲା, 'ମତେ ମଧ ସେ ବିଲ ଦେଖାଇ ଦିଅ ।' ମୁଁ ଯାଇ ସେଠାରୁ ଗହମ ଆଣି ରୁଟି କରି ଖାଇବି ।'

କୃଷକ କହିଲା, 'ହଁ, ସହଜରେ କ'ଣ ଗହମ ମିଳିବ । ପ୍ରଥମେ ବିଲକୁ ହଳ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।'

'ବାସ୍, ଏହିକଥା । ମୁଁ ତ ଏକାମ ସହଜରେ କରିଦେବି ।

ପୁଣି କୃଷକଟି କହି ଉଠିଲା, 'ନା ନା, ପୁଣି ବର୍ଷାକୁ ମଧ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।'

'ତା ହେଲେ ବର୍ଷାକୁ ମଧ ଅପେକ୍ଷା କରିବି ?'

'ବର୍ଷା ହେଲା ପରେ ପୁଣି ବିଲକୁ ହଳ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।'

'ବାସ୍ । ଏହି କଥା ।' – ଶୃଗାଳ କହିଲା ।

'ଗହମ ହେଲା ପରେ ଚାରିମାସ ତାର ଦେଖାରଖା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଚାରିମାସ ପରେ ଗହମ ପାଚିବ ।'–କୃଷକ କହିଲା ।

ଲୋଭୀ ଶୃଗାଳ କହିଲା, 'ଏତେକାମ କରିସାରିଲା ପରେ ସତରେ କ'ଣ ମୋତେ ରୁଟି ମିଳିବ ?'

କୃଷକ କହିଲା, 'ନା' ପୁଣି ଗହମକୁ ବିଲରୁ କାଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାପରେ ଗହମକୁ ଭଲଭାବେ ସଫାକରି ତାକୁ ପେଶି ସେଥିରୁ ରୁଟି ତିଆରି ହେବ ଏବଂ ସେ ରୁଟିକୁ ଚୁଲିରେ ସେକିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ରୁଟି ସେକିବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାୱା ଦରକାର । ଚୁଲି ଜଳିବାକୁ ହେଲେ କାଠ ଏବଂ ରୁଟି ସହିତ ଖାଇବାପାଇଁ ତରକାରି ପାଇଁ ପରିବା ଏବଂ ମସଲା ଦରକାର । ପୁଣି... ।'

ଶୃଗାଳଟି କଥା ମଝିରେ କହିଲା, 'ବାସ୍, ବାସ୍, ବାସ୍ ! ତମ କାମ ତ ଏତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରିନାହିଁ । ଭଲା, ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କାମ କିଏ କରିବ ? ଏମିତିଆ ରୁଟି ମୋର ଖାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ ।'

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗଛ ଉପରେ ବସିଥିବା ଏକ ଶୁଆ କହିଉଠିଲା, 'ଶୃଗାଳଭାଇ, ଯିଏ କଷ୍ଟକରେ ତାକୁ ଭଲ ସୁସ୍ୱାଦୁ ରୁଟି ଖାଇବାକୁ ମିଳେ ।'

ଶୃଗାଳଟି କିଛି ଉତ୍ତର ନଦେଇ ସେଠାରୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ପଳାଇଗଲା । ସେଥିପାଇଁ କୁହାଯାଇଛି– ''କଷ୍ଟ କଲେ କୃଷ୍ଣ ମିଳେ ।''

ସିକନ୍ଦର ଓ ସାଧୁ

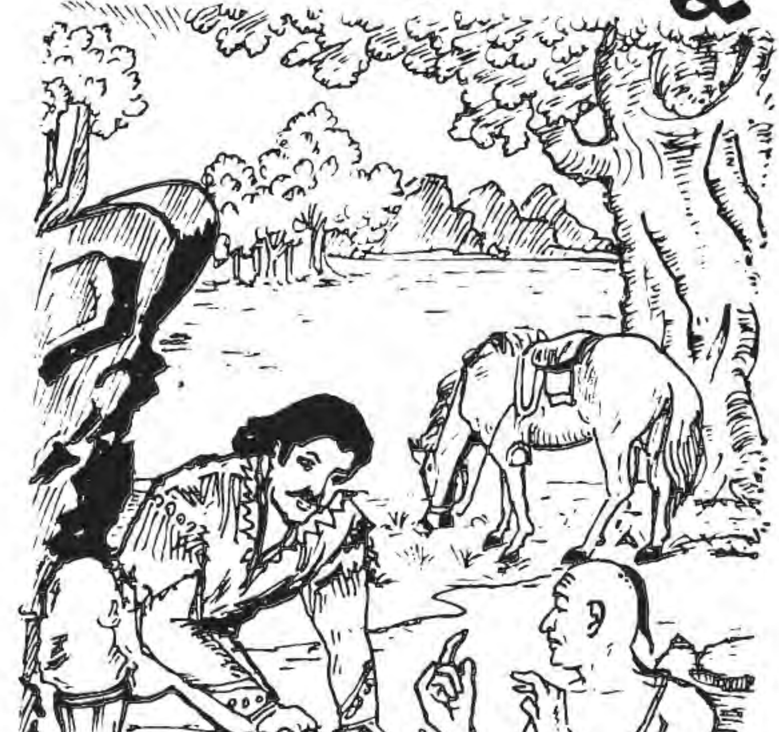

ଆଜିକି ତେଇଶ ଶହ ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ମାସିଡୋନିଆଁ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା ଫିଲିପ୍‌ସ ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଘୋଡ଼ା କିଣିବାର ଭାରି ସଉକ ଥିଲା । ଥରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା କିଣିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହା ତାଉପରେ କୌଣସି ସବାରଙ୍କୁ ଚଢ଼ାଇ ଦେଉନଥିଲା । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ପୁଅ ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ଦେଇ ତାଉପରେ ସବାର ହୋଇଥିଲେ । ଘୋଡ଼ାଟି ତାର ଛାଇଦେଖି ଚମକୁଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାରୁ ଫିଲିପ୍‌ସଙ୍କର ପୁଅ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ସାହସୀ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ପରେ ଏହି ପୁଅ ତାଙ୍କ ନିଜର ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାହସ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ ଜୟ ଅଭିଯାନରେ ତାଙ୍କ ନିଜରାଜ୍ୟରୁ ବାହାରି ତୁର୍କିସ୍ଥାନ, ମିଶର, ଇରାନ ଆଦି ଜୟକରି ଆସି ପଞ୍ଜାବ ଓ ସିନ୍ଧୁରାଜ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ତାଙ୍କ ସାଥିରେ ଥିଲେ ଷାଠିଏ ହଜାର ସୈନିକ, ଘୋଡ଼ା ସବାର, ତୀରନ୍ଦାଜ ଓ ପଦାତିକ । ଏମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଧନୁ, ଶର, ଢାଲ, ଭାଲା ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଥିଲା । ସେମାନେ ବାଟରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ପରାସ୍ତ ହୋଇନଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ମନୋବଳ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ଥିଲା ।

ସେହି ସମୟରେ ପଞ୍ଜାବରେ ପୁରୁନାମକ ଜଣେ ପରାକ୍ରମୀ ଓ ବୀରରାଜା ରାଜୁତି କରୁଥିଲେ । ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ସହଜରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନଥିଲେ । ଅନେକ ଛଳ୍‌କ୍‌ପଟ କରି ତଥା ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ହାତକରି ସିକନ୍ଦର ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟଜୟ କରିଥିଲେ । ଏହି ସିକନ୍ଦର ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାର ନାମରେ ମଧ ପରିଚିତ । ସେ ସେଠାରୁ ବୈଶାଳୀ ଓ ପାଟଳିପୁତ୍ର ଅଭିମୁଖରେ ଜୟଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ।

ଇତିମଧରେ ସେ ଶୁଣିପାରିଲେ ଯେ, ରାବି ନଦୀକୂଳରେ ଜଣେ ତ୍ରିକାଳଦର୍ଶୀ ସାଧୁ ମହାତ୍ମା ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ସିକନ୍ଦର ତାଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ପରଦିନ ସେ ତାଙ୍କର କେତେକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଏକ ସୁସଜ୍ଜିତ ରଥଦେଇ ସେଇ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ପଠାଇଲେ । ସାଧୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ସିକନ୍ଦରଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ସେହି ସନ୍ଥ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲେ ।

ମହାତ୍ମାଜୀ କହିଲେ—''ଭାଇ, ମୁଁ ଏଠି ବଣରେ ରହି ମୋର ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧାତ୍ମ-ଚିନ୍ତନ, ପାରମାର୍ଥିକ-ପରିପୂର୍ତ୍ତି ଓ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ନାମ ନେବାରେ ମୋର

ଦିନ କଟାଉଛି । ରାଜା ମହାରାଜାଙ୍କ ଭଳି ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ବା କି କାମ ?'' କର୍ମଚାରୀମାନେ ବି ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ । ଆଜିଯାଏ ସମ୍ରାଟ ସିକନ୍ଦରଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ କେହିହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିନଥିଲେ । ସେମାନେ ଭାବିଲେ ଫେରିଯାଇ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ କ'ଣ ବା କହିବୁ ! ଏହି ଚିନ୍ତା କରି ସେମାନେ ଭୀଷଣ ରାଗିଗଲେ ଓ ସେହି ସାଧୁଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତ ନେଇଯିବାପାଇଁ ବସିଲେ । ମାତ୍ର ସେମାନେ ଆସିଲାବେଳେ ସମ୍ରାଟ ସିକନ୍ଦର ଜବରଦସ୍ତ ନକରିବାପାଇଁ ଆଗରୁ କହିଥିଲେ । ସେମାନେ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର ସାଧୁଜଣକ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେ ନାହିଁ ।

ଡରରେ ଥରିଥରି ସୈନିକ ଓ କର୍ମଚାରୀବୃନ୍ଦ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଶିବିରକୁ ଫେରିଲେ । ସମ୍ରାଟ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣିଲେ । ସେ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ହାଜିର ହେବାପାଇଁ (ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ) କଡ଼ା ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ୍‌ଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ବିଶ୍ୱବିଜୟ ଅଭିଯାନ ପୂର୍ବରୁ ଆରିଷ୍ଟଟଲ୍ କହିଥିଲେ, ''ଭାରତ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଦେଶ । ଧନ-ଧାନ୍ୟ ଓ ଶୌର୍ଯ୍ୟ-ବୀର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର, କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଭୋଗକୁ ବିଭବ ବୋଲି ଗଣନା ନକରି ତ୍ୟାଗକୁ ବିଭବ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ତମେ ଦେଖିବ ସେଠାକାର ଲୋକେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ୍ ଚିନ୍ତନରେ ଅତୁଳନୀୟ ଅଟନ୍ତି ।''

ସିକନ୍ଦର ଭାବିଲେ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ପରୀକ୍ଷା କରିବାର ଏହାହିଁ ଏକ ଉତ୍ତମ ଅବସର । ଆଦେଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ସୈନିକ ଓ ସେନାପତିମାନଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ ଯେ, ସେ ନିଜେ ଯାଇ ସାଧୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବେ ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ଶହଶହ ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ଓ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସମ୍ରାଟ ସିକନ୍ଦର ସେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଶୀତଦିନ । ଭୀଷଣ ଶୀତ ! ସେ ଦେଖିଲେ କେବଳ ଖଣ୍ଡେ ଲେଙ୍ଗୁଟି ମାରି ମହାତ୍ମା ଧ୍ୟାନରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ ଆସି ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ; ମାତ୍ର ସାଧୁଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଜ୍ୟୋତି ନିର୍ଗତ ହେଉଥିଲା । ଏହା ଦେଖି ବିଶ୍ୱବିଜୟୀ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାର ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହେଲେ । କିଛି ସମୟପରେ ସାଧୁଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ନିଜ ସମ୍ମୁଖରେ ଭେଟି ସ୍ୱରୂପ ଥୁଆହୋଇଥିବା ଫୁଲ-ଫଳ ଓ

ଅଷ୍ଟରନ୍ ଆଦିକୁ ଏକ ଥାଳିରେ ସଜା ହୋଇ ରଖାହୋଇଥିବାର ଦେଖି କହିଲେ– "ଆରେ ଭାଇ, ଏ ସବୁ ବା ମୋର ହେବ କ'ଣ ? ଈଶ୍ୱର ଦେଇଥିବା ଟଟକା ଫଳ, ଫୁଲ ମତେ ଏଇ ଗଛମାନଙ୍କରୁ ମିଳିଯାଉଛି । ମାତା ରାବି ପିଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ଦୁଧଭଳି ପରିଷ୍କାର ପାଣି ଯୋଗାଉଛନ୍ତି । ଦିନବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ମୋତେ ଉତ୍ତାପ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆଉ ରାତିରେ ମୁଁ ଯାଇ ମୋର ପତ୍ର କୁଡ଼ିଆରେ ବକଳ ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ଶୋଇପଡୁଚି । ଏ ସବୁଥିରେ ମୋର କିଛି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ।"

ସିକନ୍ଦର କହିଲେ–"ଥଣ୍ଡା ପବନ ବହୁଚି, ଆପଣଙ୍କ ଶରୀରରେ ଖଣ୍ଡେହେଲେ ବସ୍ତ୍ରନାହିଁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ପାଞ୍ଚପାଞ୍ଚଟା ଗରମ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁଚୁ ଥଣ୍ଡାରୁ ରକ୍ଷା ଯାଇବା ପାଇଁ । ମାତ୍ର ଆପଣଙ୍କୁ କିପରି ବା ଶୀତ ଲାଗୁନାହିଁ ?" ମହାତ୍ମାଜୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ– "ହେ ରାଜା ! ଏହା ହେଉଛି ଅଭ୍ୟାସର କଥା; ଯେମିତି ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁ ଓ ନାକକୁ ଥଣ୍ଡା ନବାଧୁଚି, ସେହିପରି ମୋର ଏ ସମସ୍ତ ଶରୀର ଶୀତ ସହିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରି ନେଇଚି ।"

ସିକନ୍ଦର ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଆଉ କହିଲେ–"ମହାରାଜ ! ମୁଁ ସାରାଦେଶ ଜୟ କଲି, ମୋ ପାଖରେ ଅପାର ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି । ଅସଂଖ୍ୟ ଦାସଦାସୀ ରଖିଛି । ମୁଁ ଜାଣିପାରୁନି ପୁଣି କାହିଁକି ମୋ ମନରେ ଅଶାନ୍ତି ଓ ଅତୃପ୍ତି ଲାଗି ରହୁଚି, ଆହୁରି ଅଧିକ ଲାଭ କରିବାର ଲାଳସା ମୋର ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲୁଚି ।" ସାଧୁ ମହାରାଜ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଲଲାଟ ଉପରକୁ ଥରେ ଆଖି ପକାଇଦେଇ କହିଲେ– "ହେ ଯୁବକ ସମ୍ରାଟ ! ଯାହାର ତୃଷ୍ଣା ବା କାମନା-ବାସନା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନାହିଁ ସେ ଯେତେ ଧନୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମନ ଭିତରେ ଏକ ଭିକ୍ଷୁକ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସତ୍ୟ । ନିଜର ଆଶା-ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଆପଣ ଏଇ ଅଳ୍ପ କାଳ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଯେ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିଧବା କରିଚନ୍ତି, କେତେ ପିଲାଙ୍କୁ ଯେ ଅନାଥ କରିଚନ୍ତି, କେତେ ଯେ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଉଜାଡ଼ିଚନ୍ତି ତାର ତୁଳନା ନାହିଁ । ତଥାପି ଆପଣ ଅତୃପ୍ତ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଏଇ ସବୁ କାମ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଆକାଂକ୍ଷା ଅଛି । ଗୋଟାଏ କଥା– 'ରାଜ୍ୟଜୟ ନିଶା ।' କିନ୍ତୁ ଏସବୁ କରି କି ଲାଭ । ଏସବୁ ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି, ସେନା-ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ, ହାତ-ହତିଆର କିଛି କାମରେ ଆସିବ ନାହିଁ । ତୁମର ଜୀବନ ଘଡ଼ିକୁ ଏ ସବୁ ମିନିଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ବଢ଼ାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।"

ସମ୍ରାଟଙ୍କ ସାଥିଗଣ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଗଲେ ଏକଥା ଶୁଣି । କାରଣ କି ବଡ଼ ପରାକ୍ରମୀ ଯୋଦ୍ଧା ଓ ରାଜାମାନେ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଆଜି ସେ ଗୋଟିଏ ଫକୀର ନିକଟରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ବସିରହି କହୁଚନ୍ତି ଯେ, ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ କ'ଣ ମୋତେ ଟିକେ ଦୟା କରି କହନ୍ତୁ । ସାଧୁ ଜଣକ କିଛି ସମୟ ମୌନ ରହିଲେ ଓ ପୁଣି କହିଲେ– ''ଏଥର ଆପଣ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ସୀମା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଏବେ ଆପଣଙ୍କୁ ମାତ୍ର ତେତିଶ ବର୍ଷ, ଆଜିକୁ ଶହେ କୋଡ଼ିଏ ଦିନପରେ ଆପଣଙ୍କର ଏ ଐହିକ ଜୀବନ ପରିସମାପ୍ତି ଲାଭ କରିବ । ଦୈବ ଦୁର୍ଯୋଗରୁ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ପରିବାର ପରିଜନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ପାରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ବାଟରେ ଯିବାବେଳେ ଏକ ଛୋଟିଆ ଗାଁରେ ଆପଣଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହେବ । ଜୀବନର କିଛି ସମୟ ଆପଣ ଭଗବତ୍-ଭଜନ ଓ ଭଲ କାମରେ ଲଗାଇଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ । ଆପଣ ଜୋରଜବରଦସ୍ତ କରି ଅନେକ ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି କମାଇଚନ୍ତି । ଏବେ ସେ ସବୁକୁ ଗରିବ, ଦୁଃଖୀ-ରଙ୍କି ଓ ଦୀନ-ଅସହାୟମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହା କଲେ ଆପଣଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ଯେ ଧନ ଏବଂ ଧରିତ୍ରୀ କାହାରି ସାଙ୍ଗରେ ଯା'ନ୍ତି ନାହିଁ । ମଣିଷ ଯେମିତି ଖାଲି ହାତରେ ଆସିଥାଏ ସେମିତି ମଧ୍ୟ ଖାଲି ହାତରେ ଏ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନିଏ ।'' ଏକଥାର ଏକ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ଉପରେ । ଏହା ଫଳରେ ସେ ଯୋଜନା କରିଥିବା ବିଜୟ ଅଭିଯାନ ବନ୍ଦ କରି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ସ୍ୱଦେଶକୁ । ସାଧୁ କହିଥିବା ଦିନହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟହେବ—ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରି ସେ ବି ଭୟଭୀତ ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା । କଥା ଅଛି— ଜୀବନର ଶେଷ ଦିନରେ ତାଙ୍କ ମନୋଭାବରେ ଘୋର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା । ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ, ସମ୍ରାଟ ଆଲେକଜାଣ୍ଡାର ମୃତ୍ୟୁପୂର୍ବରୁ ନିଜର ସମସ୍ତ ସେନାପତି, ସୈନିକ ଓ ପାରିଷଦମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ ଆଦେଶଦେଲେ ଯେ—ସବୁ ହୀରା, ନୀଳା, ମୋତି-ମାଣିକ, ବସନ-ଭୂଷଣ, ହାତୀ-ଘୋଡ଼ା-ରଥ ଓ ତାଙ୍କ ନିଜର ତରବାରିକୁ ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାଙ୍କ ଶବ ପାଖରେ ସଜାଇ ରଖିଦେବେ । ଆଉ ଦେଖିବେ ଯେପରିକି ତାଙ୍କର ଦୁଇହାତ ଚାଦର ବାହାରକୁ ବାହାରିଥିବ । ତଦ୍ୱାରା ଲୋକେ ଜାଣିପାରିବେ; ବିଶ୍ୱବିଜେତା

ସିକନ୍ଦର ନିଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ବିଭବମାନ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଖାଲି ହାତରେ ଚାଲିଗଲେ । କଥା ଅଛି– ବେବିଲୋନ୍‌ର ଏକ ଛୋଟ ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ଫେରିବା ବାଟରେ ।

ମଲାବେଳେ ସିକନ୍ଦର ଯାହା କହିଯାଇଥିଲେ ତାହା ବେବିଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏହିପରି –

“ବୋଇଲେ ଏ ପିଣ୍ଡୁ ଗଲେ ପ୍ରାଣଛାଡ଼ି
ନେବ ଯେବେ ମୋତେ କୋକେଇରେ ଭିଡ଼ି,
ବେନି ପାର୍ଶ୍ୱେ ବେନି କରକୁ ଝୁଲାଇ
ଦେଇଥିବ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଶୁଆଇ ।
ଯା’ ଦେଖ୍ ଜାଣିବେ ଜଗତେ ସମସ୍ତେ
ଆସିଥିଲି ଫେରିଗଲି ଶୂନ୍ୟହସ୍ତେ ।”

❑❑

ସାଧୁତା ଓ ଏକ ଚାଟଶାଳ ପରୀକ୍ଷା

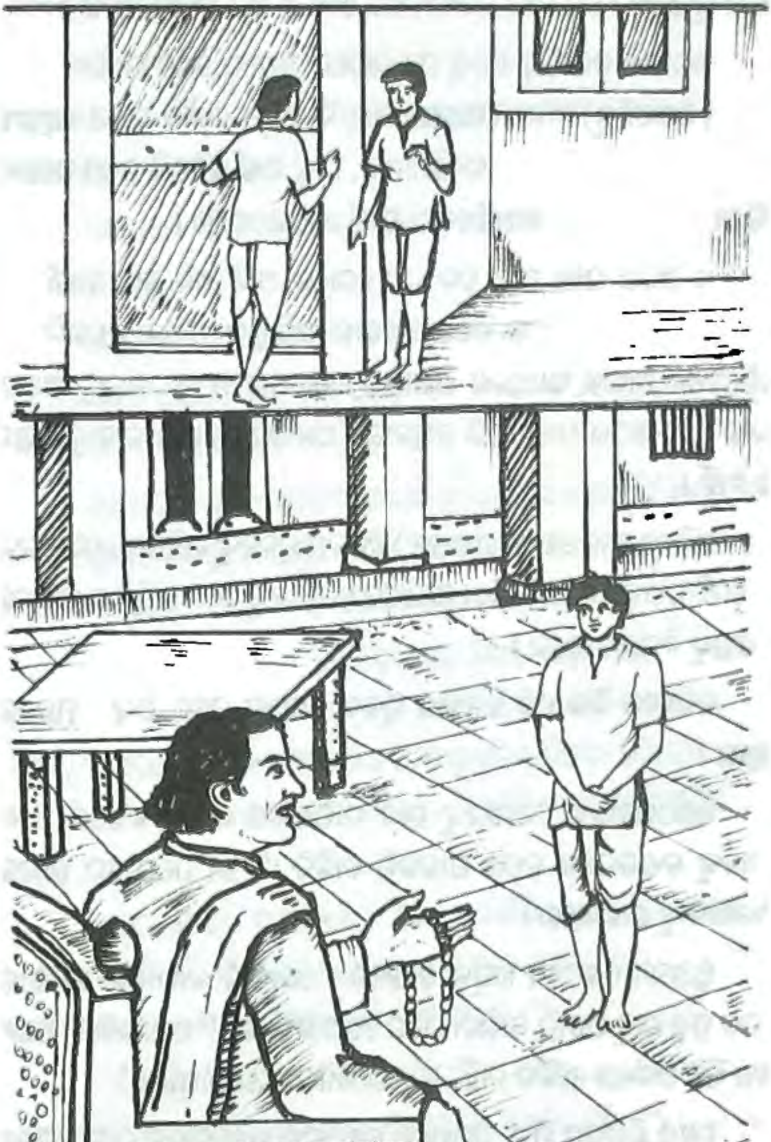

ଶେଠ ଫକୀରଚାନ୍ଦଙ୍କ ଘର ରାମନଗର । ସେ ତାଙ୍କର ସାଧୁତା ପାଇଁ ଗ୍ରାମରେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସେ ତାଙ୍କ ଦୋକାନରେ ଖାଣ୍ଟି ଓ ଭଲ ଜିନିଷ ବିକନ୍ତି ।

ଗରାଖମାନଙ୍କ ଭିଡ଼ ଦେଖି ସେ ଭାବିଲେ 'ମୋର ଜଣେ ସଚ୍ଚୋଟ ଏବଂ ପରିଶ୍ରମୀ (କଷ୍ଟସହିଷ୍ଣୁ) ଚାକର (ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବିକାଳି) ଦରକାର ।' ସେ ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ବଂଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଚିହ୍ନାଜଣା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହିଭଳି ଜଣେ ସଚ୍ଚୋଟ ଚାକିରିଆ (ଭଲ ଚାକର) ଖୋଜିଦେବା ପାଇଁ ଜଣାଇଦେଲେ ।

ଏ ଖବର ପାଉ ପାଉ ଦଳ ଦଳ ଲୋକେ ଆସି ଏହି କାମ ପାଇଁ ଭିଡ଼ ଜମାଇଲେ । କେତେବେଳେ ଶେଠ୍ କାହାର ଚରିତ୍ରକୁ ପସନ୍ଦ କଲେନି ତ, କେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ପାଠପଢ଼ାକୁ ଅଥବା ଏକବାର ପାଠଶାଠର ଧାର ଧାରି ନଥିବାରୁ (ଅନପଢ଼ ଯୋଗୁ) କାହାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ ।

ପରିଶେଷରେ ଶେଠ୍ (ମହାଜନ) ତିନିଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ବାଛିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜଣଙ୍କୁ ହେଲେ ବାଛିବା ପାଇଁ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିନେ ରବିବାର ସକାଳେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ।

ରବିବାର ଦିନ ସେ ତିନିଜଣ ଯୁବକ ଶେଠଙ୍କ ଘରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଶେଠମହାଜନ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସାଇ କହିଲେ, ''ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଜଣକପରେ ଜଣେ ପାଳକରି ଡାକିବି ।'' ତା'ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ବୈଠକଖାନାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ଶେଠ୍‌ଜୀ ରଘୁକୁ ଡାକିଲେ । ଦୋକାନ କାରବାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ତାକୁ ପଚାରି ସାରିବା ପରେ ଶେଠ କହିଲେ, ''କ୍ଷମା କରିବ, ତମେ ମନରେ କିଛି ଅନ୍ୟଥା ଭାବିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ଏଇ ମିନିଟକରେ ଆସୁଛି ।''

ଶେଠ ଭିତରକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଶେଠଙ୍କର ସୁନା ହାରଟି ତାଙ୍କ ବେକରୁ ଖସିପଡ଼ିବାର ରଘୁ ଦେଖିଥିଲା ।

ଶେଠ ସେଠୁ ଯାଉ ନଯାଉଣୁ, ସେ ସେହି ହାରଟି ଉଠାଇ ନେଇ ତାର ପକେଟରେ ରଖିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ଶେଠ ସେଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ– ସେ ସେହି ହାର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ହେଲେ କହିଲା ନାହିଁ । ଅଳ୍ପସମୟ ପରେ ଶେଠ ତାକୁ କହିଲେ, ‘‘ତମେ ଏଥର ଯାଇପାର ।’’

ତା’ପରେ ଶେଠ ଶ୍ୟାମଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ୟାମ ସଙ୍ଗରେ ସେହି କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ।

ଏ ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ଲୁଚାଇ କରି ହାରଟି ନେଇ ତା’ର ପକେଟସ୍ଥ କଲା ।

ଶେଠ ସେଠିକି ଫେରିବା ପରେ, ସେ ତାଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଉଁ କି ଚୁଁ କିଛି ପଦେହେଲେ କହିଲା ନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ଶେଠମହାଜନ ଭୋଳାକୁ ଡାକିଲେ । ଆହୁରି ଥରେ ତାଙ୍କର ବେକର ସୁନାହାରଟିକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଖସାଇ ପକାଇଲେ ଓ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କିଛି ନ ଜାଣିଥିବାର ଛଳନା କଲେ ଆଉ ଘରଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଭୋଳା ହାର (ଚେନ୍)ଟିକୁ ଦେଖିଥିଲା । ସେ ଏହାକୁ ସାଉଁଟି ନେଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇଦେଲା । ଯେତେବେଳେ ଶେଠ ଆସି ସେଠି ପହଞ୍ଚିଲେ, ଭୋଳା କହିଲା, ‘‘ଆପଣଙ୍କ ଚେନ୍‌ଟା ଆପଣଙ୍କ ବେକରୁ ଗଳି ପଡ଼ିଥିଲା । ହେଇଟି ଏଇ ।’’– ଏହାକହି ସେ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଥୁଆ ଯାଇଥିବା ହାରଟି ଆଡ଼କୁ ତାର ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଲା ।

ଶେଠମହାଜନ ପଚାରିଲେ, ‘‘ତମେ କାହିଁକି ଏଇଟି ନିଜେ ନେଇ ଗଲନି ବା ରଖିନେଲନି ?’’ ମୁଁ ଏଇଟି କେତେବେଳେ ମୋ ବେକରୁ ଖସିପଡ଼ିଛି ଠିକ୍ କରି ଜାଣେନି ବା ମନେ ପକାଇପାରୁନି କି ବୁଝିପାରୁନି ।’’

‘ଶେଠଜୀ’– ଭୋଳା କହି ଉଠିଲା, ‘‘ଯଦିଓ ମୁଁ ଗରିବ, ତଥାପି ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମୋଫତ୍ ଦିଆ ଟଙ୍କା ପଇସାରେ ଜୀବିକାର୍ଜନ କରି ବଂଚିବାକୁ (ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ) ପ୍ରାୟତଃ ଚାହେଁନା ।’’

''ମୁଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମକୁ ପସନ୍ଦ କରେ ଏବଂ ଏହି ପରିଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ ମନରେ କିଛି ନଭାବି, ସାଧୁତା ଓ ସଚ୍ଚୋଟତା ସହକାରେ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।''

ଶେଠ (ମହାଜନ) ଏହାଶୁଣି ଓ ଭୋଳାର ସାଧୁତା ଏବଂ ସଚ୍ଚୋଟତା ବିଷୟରେ ଜାଣି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହି ଉଠିଲେ, ''ଠିକ୍ କହିଛ, ମୁଁ ତୁମରି ଭଳି ଜଣେ ସାଧୁ-ସଚ୍ଚୋଟ-ପରିଶ୍ରମୀ ଯୁବକ ମୋର ଏକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଚାହେଁ ।''

''ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଯୁବକ ଆସିଥିଲେ–ସେମାନେ ଅସାଧୁ । ସେମାନଙ୍କର ଆଚରଣ ବୋଧେ ଠିକ୍ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଲୋଭରେ ସୁନାହାର ପାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ ନୀତିବାଦିତାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିଗଲେ । ବାସ୍ତବରେ, ହାରଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ନକଲି ।''

''ଜାଣିଲ ପୁଅ, ସାଧୁତା ହିଁ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟବସାୟର ମୂଳନୀତି ଓ ମୂଳଦୁଆ । ତମେ ଯଦି ସାଧୁ ସଚ୍ଚୋଟ ହୋଇ ନଥା'ନ୍ତ–ତେବେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟଟି (ଚାକିରିଟି) ମଧ୍ୟ ହରାଇଥାନ୍ତ । ଯାହାହେଉ, ତୁମର ହାତଉଠାପଣ ନାହିଁ ଜାଣି ଓ ଦେଖି ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି । ତେଣୁ, ଆଜିଠାରୁ ତୁମକୁ ଏଇ କାର୍ଯ୍ୟଟି ଦିଆଗଲା । ତମେ ଏଠାରେ ମୋ ପୁଅପରି ରହିବ ।''

ଭୋଳା ଏ ସୁଯୋଗ-ସୁବିଧା-ଚାକିରି ବା କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ପାଇ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲା ।

◻◻◻